

AMA HORO

Jaargang 25 - 2016 aflevering 64

© 2016 by Peter O.

Stichting

bondeko

AMAHORO is een uitgave van de stichting **Bondeko**, opgericht december 1982, met het doel:

“Het verlenen van steun aan ontwikkelingslanden bij de medische verzorging en het geven van opleiding en studie, een en ander in de ruimste zin des woords.”

(Artikel 2 van de statuten)

Redactie: Theo Groot
P.O. Box 28350
Kampala - Uganda
Tel/fax: ++256-772-492284
Email: theogroot@me.com

Bestuur Stichting Bondeko
Orionweg 20
8251 AL Dronten
www.stichtingbondeko.nl
info@stichtingbondeko.nl

Abonnementsprijs 2016 €15,00
Abonnementsgeld & giften op ING rekening:
IBAN: NL02INGB0005467583 / BIC: INGBNL2A

Ontwikkelingswerkers in de derde wereld komen in aanmerking voor gratis toezending.

Oplage nr. 64 : 170 exemplaren

Inhoudsopgave

Voorwoord	p. 2
De laatste ontwikkelingen op de School	p. 5
Over lifestyle en Waswa	p.12
Samen verantwoordelijk	p.13
MWH Foundation	p.15
De ReKentuin	p.17
Rekenen op de Bondekoschool	p.19
Het pad naar Theo	p.21

Voorwoord

Jos van Baarsen

De laatste Amahoro van 2016 ligt voor u en zoals elke keer wanneer Amahoro uitkomt blijkt dat er in Uganda bij Theo veel is gebeurd.

U leest over de ups en downs waar hij toch elke keer weer mee te maken krijgt. Over het feit dat ook de leerkrachten bezweken voor de verleiding van het geld en er daardoor ontslagen vielen; dat er daarna weer nieuwe leerkrachten gevonden moeten worden.

De financiën, de belastingdienst, invoering van de nieuwe rekenmethode, bezoek vanuit Nederland, lange termijn garantie van de bijdrage voor het budget van de school.

Dit alles komt tot ons door Theo's verhaal. Hij schrijft ook nog over de invloed van een stripverhaal op de reacties van de kinderen in de mentorlessen. Vervolgens is er goed nieuws over de boerderij en de gestage vordering van de bouw van de huizen voor de leerkrachten. Naast de eerste proefwoning die vorig jaar werd neer gezet, worden er nu 4 huizen naast gebouwd. Maar dan moet ook de infrastructuur (nog) worden aangepast !

Jan Aukema, ons bestuurslid, en Marjet de Haan (vrijwilliger) zijn pas terug van een reis naar Theo. Jan trof daar een oude bekende en beschrijft hoe Waswa, de jongen uit de kweekvijver van Theo als volwassen kerel op weg is en hij zijn eigen lifestyle ontwikkelt.

Jan kijkt terug en beschrijft op prozaïsche wijze hoe de tijden in Kayunga veranderen:

“Het pad naar Theo loopt richting de grote vraagstukken van afnemende westerse invloedssferen en opkomende continenten, het loopt richting de wereldpolitiek”.

Marjet observeert hoe er met de nieuwe rekenmethode wordt omgegaan, hoeveel plezier de kinderen daaraan beleven en welke inzichten dit oplevert. Vervolgens zie zij ook hoe de kinderen gezamenlijk verantwoordelijkheid dragen voor deze school door het uitvoeren van diverse taken en taakjes.

Ellen Zonneveld heeft in de afgelopen 2 jaar de school een aantal keer bezocht, ze zet zich in om het rekenonderwijs naar een hoger plan te brengen door de introductie van een nieuwe methode, de Rekentuin.

In een ander artikel licht Theo de samenwerking toe van Stichting Bondeko en stichting MWH inzake de Bondekoschool. Naast de welkome financiële garanties op de langere termijn geeft het Theo ook meer de kans om zich meer als toezichthouder op te stellen dan er de dagelijkse leiding te moeten uitvoeren.

Uit deze toelichting blijkt dat er wordt gerekend op onze steun voor deze school. De stichting heeft zich gecommitteerd voor € 20.000,- per jaar.

Elke paar maanden blijkt uit de notities van Theo e.a. dat de kwaliteit van dit onderwijs langzaam aan verbetert door de extra's in het onderwijspakket, de ander zaken die de kinderen leren buiten het lesprogramma, wat zeer waardevol blijkt; de aandacht aan - en voor de leerkrachten.

De inzet van Theo en anderen is van grote waarde voor deze kinderen. Wij, de sponsors en donateurs van stichting Bondeko kunnen een groot verschil maken in het leven van deze kinderen door deze vorm van onderwijs te ondersteunen.

In Amstelveen wordt de opbrengst van de Adventsactie 2016 in de R.K. parochie Amstelland geschonken aan stichting Bondeko. Wij zijn hier erg blij mee. Vier bestuursleden hebben elke adventszondag in Amstelveen een (s)preekbeurt gehouden om kort over onze stichting te vertellen en het doel voor deze collectes toe te lichten.

De Decembermaand kennen we traditiegetrouw als een maand van “ naar elkaar omzien “ en van elkaar cadootjes geven. Geeft uw steun aan onze stichting met een eventuele extra december gift. U kent Theo, u kent uw bestuur. Er blijft niets aan de strijkstok hangen. Alle bestuursleden doen dit werk pro deo. Op wat kosten voor Amahoro en enige onkosten na gaan alle inkomsten gaat naar deze projecten ten bate van de Bondekoschool.

Ik wil u in ieder geval heel hartelijk danken voor uw steun in het afgelopen jaar. Zonder u hadden wij dat positieve resultaat, wat er wordt bereikt in de Bondekoschool niet kunnen behalen.

Dank u wel.

Mogen wij volgend jaar ook weer op u rekenen?

Heel fijne kerstdagen en alle goeds voor 2017!

De laatste ontwikkelingen op de School

Theo Groot

Het wordt zo ongeveer een cliché, maar ook dit schooljaar was in veel opzichten een bijzonder jaar. Aan het begin kwamen er financiële schandalen aan het licht. Ouders werd geld afgeperst, kosten voor schoolreisjes werden kunstmatig opgeschroefd en er moest in sommige gevallen betaald worden om toegelaten te worden tot school. Voor de stichting heeft dit geen noemenswaardige financiële gevolgen gehad, met andere woorden, er is geen schoolgeld verloren gegaan. Voor de ouders was dit wel een extra aderlating. Wat het allemaal nog triester maakte is dat een en ander in mijn naam werd gedaan en de meeste ouders er echt van overtuigd waren dat ik om dat geld vroeg. Je kunt het ze niet kwalijk nemen, zo gaat het op de meeste scholen. Uiteindelijk hebben we de hoofdonderwijzer en twee klassenleraren ontslagen en een aantal anderen een heel serieuze waarschuwing gegeven.

Nieuw hoofd Justus

Maar zoals wijlen Johan Cruyff al zei “elk nadeel heb ze voordeel”. Mede dankzij steun van de Stichting MWH mochten we op zoek gaan naar een goede hoofdonderwijzer. Daar hangt dan ook een bijpassend prijskaartje aan. In totaal zijn er vier serieuze kandidaten geweest, twee vrouwen en twee mannen. Het was prettig dat in die perioden Ellen hier was, zodat ik een klankbord had. Ook werden Nassur en Mariam, teamleiders van de hogere en lagere klassen, intensief bij de keuzes betrokken. Om een lang verhaal kort te maken: we hebben iemand gevonden die per 1 februari aan de slag gaat, dat is Justus. Hij is nog relatief jong, 29 jaar, getrouwd met een vrouw die ook hoofdonderwijzer is op een lagere school. Hij werkt zelf op een van de top scholen in Kampala met een heel internationaal karakter. Hij is gespecialiseerd in rekenonderwijs en heeft net een master opleiding in business administration afgerond. Hij heeft een grote passie voor onderwijs, heeft ook leiding gegeven aan een productie bedrijf met 45 werknemers, is creatief, speelt gitaar en zingt, en wil in zijn carrière een stap vooruit zetten. Zijn opdracht is om nauw samen te werken met Nassur en Mariam en ik heb de hoop uitgesproken dat hij wel een tijdje zal blijven. Mits het

tenminste voor iedereen positief uitpakt. Ook bij zijn vorige school is hij al vijf jaar in dienst en het lijkt me niet iemand die van de ene baan naar de andere hopt. We zullen zien. Hopelijk kan ik dan beetje bij beetje wat meer de toezichthouder worden in plaats van actief te zijn bij de dagelijkse running van de school.

Een nieuwe BV

Goed nieuws is verder dat de financiële en administratieve verantwoordelijke van MWH in Kampala de boekhouding gaat controleren. Dit is een ander gebied dat steeds veel van mijn tijd vraagt. Je wilt er tenslotte voor zorgen dat de centjes goed besteed worden. Nu Sylvia dit gaat doen, kan ik ook hier meer toezicht gaan houden dan de dingen zelf doen.

Een ander probleem is dat de belastingdienst hier het niet gemakkelijk maakt om belasting te betalen. Als werkgever ben je verplicht om de inkomstenbelasting van werknemers in te houden op hun salaris en dit af te dragen aan de belastingdienst. Een dienst waarvoor je als werkgever overigens geen enkele vergoeding ontvangt! Maar ja, om dat te kunnen doen moet je als werkgever een registratienummer hebben bij de belastingdienst. Die kregen we niet omdat onze school geen juridische entiteit is. De school is officieel eigendom van de kerk, maar die betalen geen belasting ook niet voor het personeel dat ze in dienst hebben! Ik wilde ook niet dat alles via de stichting Bondeko hier zou lopen omdat ik als stichting geen mensen in dienst wil hebben. Een slimme oplossing leek de belastingafgifte te doen via mijn registratie nummer. Dit op advies van een lokale belastingambtenaar. Maar zodra we dit gingen doen, kreeg ik per direct aanmaningen en boetes. Niet handig dus. De oplossing is nu dat we een bedrijfje, hebben opgericht 'Bondeko School Management Association', een BV. Alle onderwijzers komen in dienst van deze BV en de BV beheert op verzoek van de Stichting Bondeko de school en andere onderwijs gerelateerde projecten zoals het beurzenfonds. Sylvia zorgt er voor dat de inkomstenbelasting die we inhouden keurig wordt afgedragen en ze doet ook onze jaarlijkse belasting aangifte. Mijn advocaat heeft toegezegd de registratie etc. van dit bedrijfje pro deo te doen. Een advocaat hier doet ook vaak het werk van een notaris. Ik werk al

bijna tien jaar met hem en hij is niet altijd snel, maar wel eerlijk en uiteindelijk komt het allemaal voor elkaar.

Rekenonderwijs

Het afgelopen jaar hebben we ook een grote sprong voorwaarts gemaakt met het rekenonderwijs. Na veel wikken en wegen en advies van Annemiek en Ellen, zijn we begin dit jaar overgestapt op een nieuwe rekenmethode. Zoals bij elke school vraagt dit een extra inspanning en gaat het allemaal niet vanzelf, maar..... we zijn op de goede weg. Ook omdat Ellen bereid was tweemaal dit jaar te komen helpen, in augustus en opnieuw in oktober. De laatste keer kwamen er ook nog twee onderwijzeressen van een lagere school in Tilburg mee die tijdens de herfstvakantie zijn komen helpen. Erg leuk om te zien hoe dingen opgepakt worden. Ondertussen is Marjet op bezoek, ook een doorgewinterde onderwijzeres die misschien eind volgend jaar voor een drietal maanden komt helpen met het rekenen. Ik ben erg benieuwd naar wat het uiteindelijk allemaal gaat opleveren. Rekenen is op vrijwel alle scholen problematisch en voor vrijwel alle kinderen het minst geliefde vak waardoor resultaten bij de nationale examens vaak achterblijven. Wie weet kunnen we als school een voorbeeld zijn hoe het allemaal anders kan.

MWH lange termijn bijdrage

Tot slot valt er ook een pak van mijn schouders wat betreft de financiering van de school. Stichting Bondeko is de stabiele factor met een jaarlijkse bijdrage van 15.000 - 20.000 euro, maar de jaarlijkse begroting ligt inmiddels rond de 60.000 (255 euro per kind per jaar alles inbegrepen). De ouders dragen ongeveer 18% bij (iets van 10.000 euro). De afgelopen jaren kregen we steun van Stichting Wees een Kans, Impluis/ Edukans, Stichting MWH en een aantal andere grote giften voor specifieke doelen. Veel bedragen zijn voor een beperkte aantal jaren en vorig jaar beëindigden zowel Impulsis als Stichting Wees een Kans hun bijdrage. Een nieuwe financierder vinden is niet gemakkelijk en het schrijven van de voorstellen en de rapporten vraagt veel van mijn tijd. We zijn dan ook heel blij dat Stichting MWH met ingang van 2016 lange termijn steun geeft zodat de school nu een gezamenlijk initiatief is van de Stichting Bondeko en de Stichting MWH.

Stichting Bondeko, c.q. het bestuur, moet natuurlijk er wel voor

blijven zorgen dat er per jaar 20.000 euro binnenkomt, maar ik heb er alle vertrouwen in dat we daar in blijven slagen.

Nu ik zo aan het eind van het schooljaar terugkijk, dan is het met gemengde gevoelens. Maar alles door elkaar genomen, wegen de positieve ontwikkelingen zwaarder dan de tegenslagen. De kwaliteit van onderwijs gaat gestaag vooruit, we hebben weer een goed team dat gemotiveerd is en kan presteren, de financiële administratie wordt extern gecontroleerd en met de lange termijn steun van MWH, de steun van Bondeko en met zorgvuldig beheer van gelden hier, ziet de toekomst voor de school en onze kinderen er rooskleurig uit.

En de boer hij melk verder

In Nederland zijn hele discussies over melkquota die eraf zijn, fosfaat quota die geweigerd worden door Brussel en een dreigende overproductie van melk. Daar hebben we hier allemaal geen last van. We proberen hier de melk productie alleen maar op te voeren. Ik denk dat ik het al eens eerder gemeld heb, maar ondertussen zijn we eraan begonnen met het vergroten en verbeteren van de rundvee stal. We willen een stal bouwen waarbij de koeien iets van 12 m2 ruimte per koe krijgen. Stro is hier slecht te krijgen en daarom gaan we er een zandbed van maken. Volgens kenners moet dat zeker zo goed gaan. Voor de kerst moeten de zaken af zijn, er kunnen dan negen koeien in. Het varkenshok is nu verdwenen en op die plek breiden we de stal uit. Ik ben erg benieuwd.

Begin December gaat ook Brian op de boerderij beginnen als assistent van Kagumba. Hij moet de dagdagelijkse zaken in de gaten houden en ook kaas gaan maken. Emmanuel die nu kaas maakt, doet dat heel goed, maar wil graag doorleren. Hij begint volgend jaar februari aan een 2-jarige cursus electronica. Brian komt nu van de middelbare school af en wil graag doorleren in de landbouw. Er zijn een aantal interessante cursussen die hij via afstand-leren kan volgen. Ondertussen kan hij hier op de boerderij praktijk ervaring op doen.

Er is ook een interessante club in Nederland, 'koe signalen' die goed trainings materiaal uitgeeft en online cursussen heeft. Leuk is dat die organisatie redelijk actief is in Kenia en nu onlangs een boek over koe signalen speciaal voor oost Afrika heeft uitgebracht. Er wordt

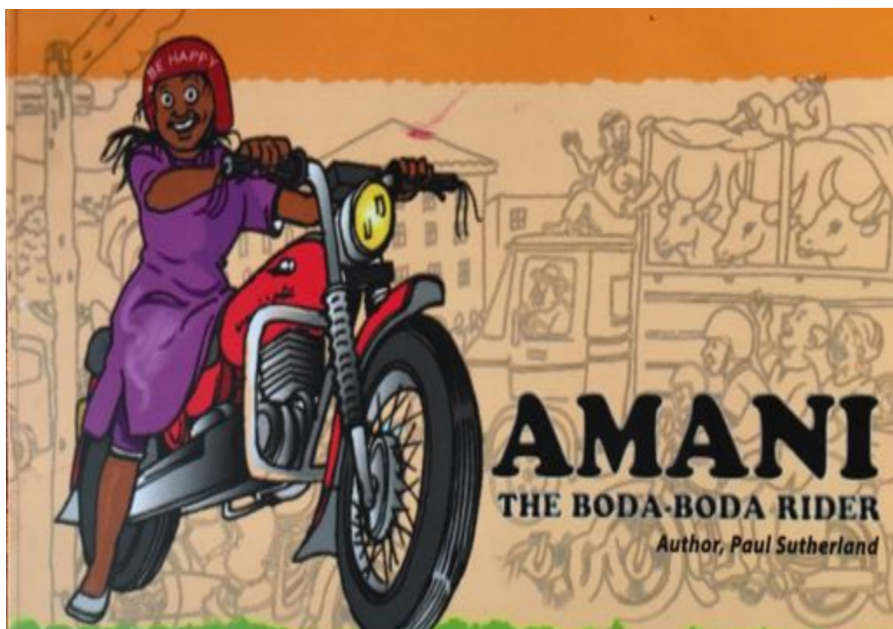
veel gewerkt met video clips om zaken als tochtigheid van een koe echt duidelijk te maken. Op basis hiervan wil ik een heel praktische training uitwerken voor boeren die een paar koeien hebben. Want uiteindelijk zijn het op mijn boerderij de trainingen die de extra inkomsten moeten brengen om de cijfers zwart te houden. De afgelopen twee jaar heeft de boerderij geld gekost met name door alle tegenslagen die we hebben gehad. Ook hier tijd voor een nieuwe fase.

Amani

Amani is het verhaal van een meisje die een boda-boda rijdster wordt. Dit is een leuk strip verhaal dat nu pas op de Ugandese markt is verschenen. Jan en Marjet kwamen het op het spoor toen ze naar de boerenmarkt gingen (wat je daar al niet kunt vinden!). Het is een erg leuk boekje dat kinderen wil helpen om lezen leuk te vinden. Maar ondertussen zit er ook wel een hele duidelijke boodschap in

over zaken die belangrijk zijn voor kinderen. In dit geval dat je ook als meisje wel degelijk het beroep kunt kiezen dat je zelf leuk vindt en dat bij je past. Ik wil het gaan gebruiken in nze mentor groepen.

Een paar keer per week zit een leerkracht (mentor) met ongeveer 15 kinderen (gemengd vanuit de hele bovenbouw) samen. De bedoeling is dat er dan over belangrijk dingen gepraat wordt, dat kinderen leren zich uit te drukken, leren voor hun mening op te komen, luisteren naar anderen en elkaar tot steun zijn. Per jaar moeten er een aantal van dit soort boekjes uitkomen en het zijn prachtige thema's waarover kinderen met elkaar van gedachten kunnen wisselen.

Huizen

De bouw van de huizen voor de onderwijzers gaat gestaag door. Inmiddels zijn alle huizen en de keuken op dakhoogte. In de loop van deze maand moet het dak erop en dan is het een kwestie van afpleisteren en schilderen. Ik hoop nog steeds dat de onderwijzers er begin volgend jaar in kunnen trekken. Ze kijken er in ieder geval

wel naar uit. Er staan vier huizen van elk twee units (veranda, woonkamer en slaapkamer). Elk huis heeft een apart staande keuken en WC/douche die de twee units moeten delen. Er komt stromend water (dat is al tot in mijn land gebracht) en elektriciteit; De onderwijzers zijn enthousiast en kijken er naar uit. Het gaat vele malen beter zijn dan waar ze nu meestal logeren. Daarna moeten we natuurlijk de toegangsweg en poort nog netjes in orde brengen, wat grondwerk verzetten en gras en wat struiken aanplanten. Kortom, er is hier altijd wat te doen en te beleven. Ik wens u goede kerst en voorspoedig 2017.

Over lifestyle en Waswa

Jan Aukema

De moeder van Waswa woont in een nieuw gebouwd huisje. Als ik er met Waswa op een brommertaxi naar toe rij, zit ze in een klein vertrek op de grond. Naast haar ligt een jonge vrouw, naar het lijkt bewusteloos, op een matje. Een andere vrouw zit er rustig naast. Waswa's moeder woelt in een emmer met water en wat groenachtige drab. Ze werkt met kruiden om de zieke weer beter te maken. Dat heeft ze van de oude vrouw geleerd bij wie ze is opgegroeid. Die oude vrouw had zelf geen kinderen. Toen die oude vrouw een paar jaar geleden overleed werden ze door een ver familielid uit het huisje gezet. Waswa ken ik al van 1999, toen Theo besloot in Kayunga te gaan wonen. Hij woonde er pal naast in het hutje van de oude vrouw en kwam met zijn iets oudere broer nieuwsgierig kijken bij de bouw. Het werd toen hun aantrekkelijk speelterrein. De twee jongens zagen er wat viezig uit en roken bepaald niet fris. Hun vader was afwezig en niet veel meer dan de verwekker van kinderen. Hun moeder was straatarm en inwonend bij de oude vrouw. De paar jaar oudere broer had meer bravoure dan Waswa. Toen deze broer mij eens om wat kleingeld vroeg om wat eten te kunnen kopen, vroeg ik om een tegenprestatie. Eerst handen wassen en het gezicht schoonmaken en vervolgens iets gaan zingen of dansen. Dat laatste deden ze op school ook, vertelde de oudere broer, die er geen moeite mee had om luidkeels het Ugandese volkslied in te zetten en ook nog wat Ugandese dansbewegingen te maken. Waswa was toen te verlegen om luid mee te zingen en een dansje kon er helemaal niet van af. We zijn nu 17 jaar verder. Zijn oudere broer heeft al minimaal twee vrouwen gehad en zwanger gemaakt. Deze twee kinderen zijn nu bij zijn moeder in het nieuwe huisje ondergebracht. Nee Waswa heeft nog nauwelijks contact met zijn oudere broer. Hij heeft een ander lifestyle, zegt Waswa. Zijn broer is handelaar, hij rommelt in zaken, hij rommelt in geld en hij rommelt in vrouwen. Zijn problemen worden bij een ander op het bordje gelegd. Waswa is wat anders, hij is serieus, hij stopte zijn spaargeld in het huisje van zijn moeder en is daar trots op. Waswa wil ook verder komen in het leven en daar past nog geen vrouw bij. Dat is hier een uitzonderlijke gedachte.

Waswa zegt vrijgezel te willen blijven. De Ugandese vrouwen in en rond Kampala zijn volgens hem veranderd. Ze willen nu graag een man die voor hen werkt om zichzelf in een mooi huis met televisie op te sluiten. Het liefst kijken ze dan de hele dag naar de televisie, zegt hij en dat hoeft voor hem niet. Met zo'n vrouw had hij ook nooit zijn moeder kunnen helpen met een nieuwe woning. Nee, het huisje van zijn moeder is nog niet af, er moet nog heel wat aan gedaan worden. Waswa heeft niet alleen als hobby voetbal kijken op tv, maar ook het helpen van anderen. Als ik een foto van hem maak is hij nog steeds een tikkeltje verlegen, maar hij is vastbesloten iets van zijn leven te maken. Ja, hij heeft een andere levensstijl dan zijn oudere broer ontwikkeld en krijgt daarmee ook andere credits van blanken die hij ontmoet. Het verlegen jochie van zeven uit de 'kweekvijver' van Theo is een aardige en serieuze vent van 24 geworden.

Samen verantwoordelijk

Marjet de Haan

Al in de jongste groep zie ik dat elk kind een taakje heeft: slippers rechtzetten, de boeken op een stapeltje leggen, enz. In de middagpauze van half vier tot vier uur kijk ik mijn ogen uit naar alle bezigheden van de kinderen van de oudere groepen (de jongste groepen hebben school tot twee uur).

Kinderen sjouwen met jerrycans water. Achter de school is een pomp waar de kinderen beurtelings pompen. Niet alle water komt in de jerrycans terecht en zo dreigt het een modderpoel te worden. Maar ook daaraan wordt gewerkt.

Jongens en meisjes hakken een greppel van de waterpomp naar de rand van het terrein. Op hun blote voeten stampen ze door de kleibrei. Je kunt zien dat ze gewend zijn om dit thuis ook te doen.

Over het hele terrein rond de school verspreid zijn kinderen aan het vegen en onkruid aan het uittrekken. Per week heeft een van de leerkrachten de opdracht om toezicht te houden op het geheel, maar onder de kinderen zelf zijn er ook oudere kinderen die verantwoordelijk zijn voor een goede uitvoering van de taken. Zij zijn te herkennen aan het rode bordje dat op hun bloes gespeld is en waarop de taak vermeld staat. Deze jongen moet er voor zorgen dat de spullen in en rond de keuken goed schoon zijn.

Bij de keuken is het dikke pret. Een groep jongens wast de bekers af en de meisjes de borden. De kinderen eten met hun handen, dus er is geen bestek. Ik vind het geweldig om te zien hoe de kinderen er zo samen voor zorgen dat het terrein rond de school er goed verzorgd uit ziet en dat ze zelf verantwoordelijk zijn voor schoon ‘servies’ voor de maaltijden van de volgende dag.

MWH Foundation

Theo Groot

MWH Foundation van Hans en Jeannette Joosse is een oude bekende van Bondeko. Al sinds 2011 steunt MWH de school. Eerst met de financiering van de nieuwe kleuterklas, de lerarenkamer en het kantoor, later door drie jaar lang een serieuze ondersteuning te geven voor de werking van de school. Ook organiseert Jeannette de beurzen voor een aantal afgestudeerden van de school: elk jaar krijgen vier kinderen de kans door te leren op de middelbare school. Inmiddels zijn dat er 16.

MWH Foundation is al sinds 2007 in Uganda actief. Dat was in het begin vooral rond de re-integratie van interne vluchtelingen die vanwege het Leger van de Heer (Kony) van huis en haard verdreven werden. In 2011 startte MWH Foundation een sociale onderneming in Noord Uganda gericht op de ondersteuning van kleine en wat grotere boeren. Daarnaast is er een software ontwikkelings team dat applicaties voor boeren organisaties en landbouwproductie ontwikkelt. Verder worden sociale leningen verstrekt aan coöperaties en gaat MWH Foundation via een Belgische NGO samenwerken met een boerenfederatie. Als directeur van de MWH Foundation in Uganda ben ik bij deze initiatieven nauw betrokken.

Ik meldde het al in een eerdere Amahoro, maar ondertussen is het 'officieel'. MWH Foundation stapt nu als partner mee met Bondeko om 240 kinderen uit Kayunga en omliggende dorpen een kans te geven door hen kwaliteit onderwijs te bieden. Ook biedt het kantoor van MWH in Uganda praktische ondersteuning Medewerkster Dorcus gaat op school een aantal zaken ondersteunen waaronder controle van uitgaven, het doen van grote aankopen (samen met Kagumba), het volgen van een aantal 'sociale' gevallen en de personeelszaken van de school. Zodra de nieuwe hoofdonderwijzer wat ingewerkt is, zullen we haar inzet verder in lijn brengen met de nieuwe situatie. Sylvia, het hoofd van de financiën en de administratie van MWH gaat de controle van de boekhouding en onze belastingaangifte doen.

De afspraak is dat de Stichting Bondeko jaarlijks minimaal 20.000 euro bijeen brengt, dat de ouders hun bijdrage leveren (ongeveer 10.000 euro/jaar) en dat MWH de begroting verder rond zet.

Als Bondeko zijn we bijzonder blij met deze samenwerking. Op deze manier is de continuïteit van de school voor de langere termijn gewaarborgd. Niet onbelangrijk is ook, dat ik veel praktische zorgen niet meer op mijn schouders hoeft te nemen. Na ongeveer tien jaar is dat bijzonder welkom. We begonnen met de school in mei 2007. Ik kan nu meer mijn rol als toezichthouder op me nemen en hoeft me minder met het dagelijks management in te laten.

Uiteraard blijft Bondeko ook gewoon doorgaan met de andere activiteiten zoals het weeshuis, waarvoor Rixt zorg draagt, de educatie boerderij Anam Cara, de studiebeurzen voor andere jongeren, het stoepwerk en andere specifieke activiteiten die op ons pad komen.

De Reken tuin

Ellen Zonneveld

In de zomer van 2014 ontmoette ik Theo Groot voor het eerst. We werden aan elkaar voorgesteld via Bert Garssen, die inmiddels al het nodige gedaan had op de Bondekoschool.

Nadat Theo hoorde dat ik aardig wat ervaring had met rekenonderwijs trajecten in het buitenland vroeg hij of ik wellicht kon helpen bij het verbeteren van het rekenonderwijs op zijn school.

En nu, 2 jaar later, ben ik er inmiddels al weer 6 keer geweest, waarvan 4 keer samen met Annemieke Mol Lous. Via haar hebben we gratis accounts gekregen voor MathGarden. Een reken automatiseringsprogramma wat ontwikkeld werd op de VU in Amsterdam. In Nederland bekend onder de naam Reken tuin. Vorig jaar besloten we samen met Theo dat we toch ook echt een andere rekenmethode moesten aanschaffen omdat we de echte verbeterslag anders niet zouden kunnen maken. Na een zoektocht en het nodige uitproberen, samen met de leerkrachten van de Bondekoschool, besloten we tot de aanschaf van de Britse Cambridge rekenmethode.

De leerkrachten zijn daar het afgelopen schooljaar mee gestart. Het eerste half jaar hebben ze dat zonder veel hulp zelf geprobeerd en dat viel niet altijd mee voor hen. In augustus was ik er weer en heb ik zoveel mogelijk hulp geboden maar met ook nog een paar nieuwe leerkrachten in het team en geen directeur was er veel te doen en de tijd te kort.

Ik besloot om in oktober weer te gaan en 2 leerkrachten mee te nemen van basisschool Klinkers uit Tilburg. Ik was daar het hele schooljaar 2015/2016 als interim directeur werkzaam geweest en had er vaak over Uganda gesproken. Ik wist dat er 2 leerkrachten heel graag mee wilden om op de Bondekoschool te helpen met het rekenonderwijs. Zo ontstond de samenwerking tussen basisschool Klinkers in Tilburg en de Bondekoschool in Kayunga.

Op 20 oktober vlogen juf Joortje Joosen en juf Ine Vermeer naar Entebbe. Inmiddels was ik er al een week en had ik samen met teacher Mariam en teacher Nassur een plan gemaakt voor de 10 dagen waarop we z'n drieën op school zouden zijn om te helpen met

de implementatie van de nieuwe rekenmethode. Gelukkig waren Ine en Joortje bekend met de Rekentuin dus ook dat kwam mooi uit. Ine en Joortje werden beiden gekoppeld aan één leerkracht en hebben alle dagen met deze leerkrachten de lessen voorbereid, samen uitgevoerd en er vervolgens met elkaar op gerefleeteerd. Op die manier leerden ze van elkaar, want ook Ine en Joortje deden ideeën op voor hun school in Nederland, zoals bijvoorbeeld de vele bewegingsspelletjes tussen de lessen door die zorgen voor concentratieverhoging, leuke rekenspelletjes uit de nieuwe methode...etc.

Naast het werken in de klassen hebben Ine en Joortje ook het werken met Mathgarden begeleid, omdat zij zelf ook in Nederland elke dag werken met de Rekentuin was dit voor hen heel bekend. De meerwaarde hiervan was groot; echte ervaringsdeskundigen die de nodige tips konden geven vanuit eigen ervaring!

Omdat ik ook nog allerlei rekenmaterialen vanuit Nederland mee had genomen hebben we nog een paar keer een workshop georganiseerd zodat iedereen de materialen kon leren kennen om ze vervolgens in de klas in te kunnen zetten. Heel leuk om dit met elkaar te doen en te zien hoe iedereen actief met en van elkaar aan het leren was. Het is een feestje om met de leerkrachten van de Bondekoschool te werken aan het verbeteren van hun rekenonderwijs. Ze willen heel erg graag leren, zijn zeer gemotiveerd om alles uit te proberen en daar weer op te reflecteren. Daar kunnen we in Nederland nog weleens wat van leren.

Intussen was de reis van Ine en Joortje op hun school in Nederland aanleiding geworden voor het thema: "wij communiceren met Uganda". Al voordat de juffen vertrokken werd er door de leerlingen van basisschool Klinkers veel over Oeganda geleerd en kregen ze steeds meer vragen over de Bondekoschool: hoe de kinderen daar leefden, werkten, speelden en .... Ine en Joortje kregen de opdracht mee om veel te vragen en veel foto's te maken.

Uiteindelijk hebben we samen met de kinderen van de Bondekoschool geskrypt met de kinderen van basisschool Klinkers in Tilburg. Over en weer werden vragen gesteld. Universele vragen, want aan beide kanten wilden de kinderen weten hoe de juf of meester heet, of ze ook een speelplaats hebben, wat het leukste vak is.....enz. Vooral het feit dat ze elkaar konden zien in de klas, bracht

hen figuurlijk heel dicht bij elkaar. Er werd volop gezwaaid en gelachen naar elkaar en dat was vooral erg leuk om te zien.

Wat een rijke ervaring; twee leerkrachten die 10 dagen meewerkten met de leerkrachten van de Bondekoschool: samen lessen voorbereiden, samen les geven, samen materiaal ontwikkelen, samen de kinderen helpen.... En wat is het dan mooi dat we door middel van internet de werelden van de kinderen dichter bij elkaar kunnen brengen.

Terug in Nederland was ik al weer snel een dag op de school in tilburg en alle leerlingen kwamen vragen stellen over Oeganda, op de deuren hingen foto's van de Bondekoschool en de leerlingen van Joortje en Ine waren druk bezig met het organiseren van een markt waarvan de opbrengst voor de Bondekoschool zou zijn. En ik....liep er trots rond...want beide scholen draag ik een heel warm hart toe.

Rekenen op de Bondekoschool

Marjet de Haan

Cambridge Primary Maths, dit is de naam van de nieuwe rekenmethode die is aangeschaft. Ik heb hier enthousiaste verhalen over gehoord en ben heel benieuwd hoe de rekenlessen in de verschillende klassen verlopen. Uit de handleiding begrijp ik dat deze methode wil voorkomen dat kinderen routinematig allerlei weetjes leren en reproduceren, maar dat het belangrijk is dat kinderen leren zelf gezamenlijk onderzoek te doen, oplossingsstrategieën ontwikkelen, deze met elkaar bespreken en uitwisselen.

Nassur geeft in de P6 (onze groep 8) een les over breuken. Op het bord staan 3 breuken: $\frac{2}{3}$, $\frac{4}{12}$ en $\frac{5}{6}$. Aan de kinderen de opdracht om samen uit te vinden wat het meeste is. De kinderen gaan in tweetallen aan de slag. Sommige kinderen tekenen cirkels en verdelen en arcen de delen. Andere kinderen maken de breuken gelijknamig. Terwijl de kinderen aan het overleggen zijn

maakt Nassur een rondje en checkt hoe de kinderen het probleem aanpakken. Na een vijftal minuten is het tijd om de verschillende werkwijzen aan de groep te presenteren. Kinderen stellen elkaar vragen, op het bord kan verduidelijking van de werkwijze gegeven worden door de kinderen. De leerkracht begeleidt en stelt soms vragen om de aanpak duidelijker te krijgen. De les wordt afgerond met het stellen van de vraag wat de kinderen van deze les geleerd hebben. Het is prachtig om te horen hoe goed de leerlingen kunnen verwoorden wat ze van de les hebben opgestoken.

In P4 zie ik een les rond thema tijd, met behulp van een tijdschema van de bus van Ourtown naar Colville, met haltes daar tussenin. Bij dit schema krijgen de leerlingen vragen als: hoe laat vertrekt de derde trein op woensdag, hoe lang duurt de reis van Ourtown naar Riverton etc. Ook hier gebruiken de leerlingen in tweetallen verschillende oplossingsmethoden: met een klok, een tijdlijn, onder elkaar zetten en aftrekken. Na verloop van tijd worden de verschillende oplossingsstrategieën met de groep gedeeld. Waarop het volgende probleem gesteld wordt en de kinderen weer aan het werk gaan.

In P3 gaat de les over rechte hoeken, rechthoeken en 90, 180, 270 en 360 graden. Na de eerste introductie gaan de kinderen in tweetallen in en buiten de klas rechte hoeken opzoeken. Alle kinderen gaan actief aan de slag en ontdekken rechte hoeken aan het bord, de kast, de ramen, enz. De kinderen hebben scherpe ogen en zij vinden aan heel veel voorwerpen een rechte hoek. Als dit met elkaar in de klas gedeeld is, wordt geleerd dat dit een hoek van 90 graden is. In het vervolg van de les staan alle kinderen achter elkaar in een rij buiten en volgen opdrachten als het springen van 180 graden, 90 graden. Terug in de klas worden op het bord een aantal verwerkingsopdrachten gegeven.

Het is mooi om in alle groepen te zien dat de leerlingen actief bij hun

leerproces betrokken worden en hoe ze tijdens de les iedere keer weer uitgedaagd worden om zelf aan de slag te gaan. Niet meer leren door voorzeggen en nazeggen en ingeoeffende ‘trucjes’ waarbij kinderen regelmatig niet begrijpen wat ze leren. De nieuwe methode is gericht op inzicht en actieve betrokkenheid bij hun eigen leerproces.

Naast het rekenen in de klas wordt de rekenvaardigheid op de iPad geoefend met ‘De Reken tuin’, een computerprogramma waarbij de kinderen kunnen kiezen uit optellen, aftrekken, vermenigvuldigen en delen. Al naar gelang de prestaties past het programma de moeilijkheidsgraad van de oefeningen aan. Na elke antwoord krijgen de kinderen gelijk een groen of een rood signaal – goed of fout. Dat is natuurlijk erg stimulerend. De kinderen vinden het heel leuk om op de iPad te ‘spelen’. Ook zijn er rekenspelletjes waarmee de rekenvaardigheid spelenderwijs geoefend wordt.

De leerkrachten werken met veel inzet en enthousiasme aan deze kwaliteitsslag in het rekenonderwijs. De leerlingen hebben plezier in rekenen. Weer een stap vooruit op ‘onze’ school.

Het pad naar Theo

Jan Aukema

Terug gegaan naar Uganda om de tropische lucht weer op te snuiven, de school en de boerderij te bekijken en de vele bekenden opnieuw te ontmoeten. Terug naar de woonplek van Theo, samen dit keer met oud onderwijzeres Marjet de Haan. Je dient als stichtingsbestuur tenslotte wel de vinger aan de pols te houden van wat daar gebeurt. Er gebeurt daar veel. Het straatje naar Theo's huis verandert. Het is droog en stoffig als Marjet en ik aankomen. Het had al lang moeten regenen, maar El Ninjo heeft ook hier voelbare gevolgen. Het is nog steeds een rood gekleurd zandpad, maar het is anders. Vergeleken met drie jaar geleden is het zandpad breder geworden en drukker met langs het pad overal zichtbare tekenen van economische opleving. Het is ook het pad van Theo's huis naar de school. Het landelijk karakter maakt hier de overstap naar een voorstedelijk gebied. Het lijkt wat op de ontwikkeling van mijn dorp in Drenthe eind jaren vijftig. Mijn reis is ook een reis terug in de tijd. Schuin tegenover Theo's plek wordt de vruchtbare bovengrond afgegraven om daarvan tweede kwaliteit rode bakstenen te maken. Een man trapt in een kuil met zijn voeten de natgemaakte grond tot vette kneedbare klei. Hij gooit vervolgens twee kluiten klei in een houten mal, strijkt het glad en plaatst de twee verse vormen van baksteen netjes in de rij om het een aantal maanden in de zon te laten drogen. Vervolgens worden de gedroogde vormen in een mooi opgebouwd stenen torentje door een sterk vuur gebakken. Hier en daar zie je een rookpluim uit een torentje opstijgen. Daarna zijn de rode stenen klaar om in de bouw te worden gebruikt. Het is een behoorlijk groot veld met allemaal opgestapelde stenen torentjes. Er wordt veel gebouwd in de omgeving. Overal verschijnen op de groene vlaktes rond Kampala gebouwen. Hele kleine, maar ook hele grote. Met stenen bouw je de toekomst. Die toekomst ziet er in het straatje van Theo wat rommelig uit. Naast de steenbakkerij staat een klein winkeltje waar allerhande spulletjes worden verkocht en waar je wat kunt eten. Je ziet in het straatje veel winkeltjes en stalletjes verschijnen met eetwaar, drinken en veel kapsalons, erg veel kapsalons, want het uiterlijk doet er hier toe. Je ziet vrouwen met ware kunstwerkjes op hun hoofd lopen, soms

verfraaid met een rode gloed. Mannen gaan vooral naar de kapper om zich kaal te laten scheren.

Je ziet langs dit pad werkplaatsjes waar houten bedden en stoelen worden gemaakt en waar flintstones worden verkocht. De informele, niet belastingbetalende economie, bloeit hier alom. Er loopt een koe te grazen en er staan ook nog bananenbomen langs het rode pad. Dan is er de nieuwe recycling business waar plastic afval flessen in enorme jute zakken worden verzameld en waar ijzer ingezameld wordt om per kilo te worden verkocht. Een weegschaal in de openlucht geeft het gewicht aan. Van het afvalplastic worden nieuwe handige zachtgroene tassen gemaakt die je hier nu overal tegen komt. Er is voorts een openlucht smederij, waar ijzeren stangen in een mooie krul worden gebogen. Een jongen draait aan een wiel om lucht in een heet gemaakt open vuurtje te blazen. Een man zit er naast om de roodgloeiende stang vakkundig tot een mooie krul om te slaan. Het is lawaai alom, de industriële activiteit vindt hier plaats pal naast het pad in de open lucht. De ijzeren krullen zie je in de ijzeren poorten voor dure huizen terug.

Tegenover Theo's verblijf staat nu ook een nieuwe hoge golfplaten ruimte. Dat is een kerk, dat moet het althans worden. De prediker heeft 's zondags drie banken in een grote lege ruimte staan. Soms preekt de voorganger alleen vurig voor zichzelf, soms zitten er zondags al tien mensen in die grote lege ruimte. Elke business begint klein, maar in deze religieuze business kun je hier ook heel groot worden. Naast de zorg voor het ziele heil is de kerk hier eveneens een business. Dat is vooral zichtbaar in de binnenstad van Kampala waar kerken als geldbelegging grote kantoorpanden bezitten.

In de eerste week van ons verblijf is de lang verwachte regen nog niet gekomen en zie je op het pad alom stof opstijgen. Waar gebouwd wordt gaan mensen wonen. Waar mensen wonen komt vervoer. Hier betekent dat heel veel vervoersactiviteit over Theo's pad. Busjes racen nu over het verbrede pad, gevolgd door personen auto's en brommers. Heel veel brommers, vooral gebruikt als taxi. Ze scheren strak langs de voetgangers op dit pad. Zij vooral moeten donders goed opletten. Zo draait dit voorheen smalle landweggetje op 20 kilometer afstand van de hoofdstad Kampala op volle toeren richting een miljoenen conglomeraat. De Chinezen helpen daarbij een handje om de grote wegen rond Kampala aan te leggen en te

investeren in grondstoffen als olie. Het pad naar Theo komt uit op een asfaltweg richting de weg van Kampala naar de nieuw gevonden olievelden in het Murchison Park. Uganda draait richting de Chinese invloed en keert zich meer en meer tegen westerse landen. Het pad naar Theo loopt richting de grote vraagstukken van afnemende westerse invloedssferen en opkomende continenten, het loopt richting de wereldpolitiek. Voorlopig woont Theo nog veilig achter een mooie nieuw opgetrokken bakstenen muur. Het houdt in elk geval het rode stof en het verkeerslawaaai voorlopig wat tegen. Uiteindelijk zal deze muur terrein prijs moeten geven aan de oprukkende stad, al zichtbaar aan de torenhoge hoogspanningsmast op een meter afstand van zijn veldkavel. Theo's pad lijkt een leerzame weg richting een turbulente toekomst.

